

Б.В. МИХАЙЛИЧЕНКО
А.М. БІЛЯКОВ
В.В. ФРАНЧУК

СУДОВА СТОМАТОЛОГІЯ

ПІДРУЧНИК

МЕДИЦИНА
WWW.MEDPUBLISH.COM.UA

Б.В. МИХАЙЛИЧЕНКО
А.М. БІЛЯКОВ
В.В. ФРАНЧУК

ПІДРУЧНИК

СУДОВА СТОМАТОЛОГІЯ

Судова стоматологія – це галузь судово-медичної науки, яка відповідно до потреб правоохоронних органів і судочинства займається науковою судово-медичною розробкою питань стоматологічного характеру. У підручнику викладено судову медицину для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 221 «Стоматологія» ЗВМО з урахуванням стоматологічної профілізації. Матеріал видання представлено на основі сучасних наукових досягнень і змін чинного законодавства, а також узагальненого вітчизняного та світового досвіду експертних досліджень об'єктів стоматологічного походження.

З огляду на сучасні реалії у підручнику:

- ✓ **подано** нарис історичного розвитку судової стоматології;
- ✓ **наведено** процесуальні та організаційні основи судово-медичної експертизи;
- ✓ **розкрито** особливості проведення судово-медичної експертизи з урахуванням різних видів ушкоджень;
- ✓ **висвітлено** методи судово-медичної експертизи вогнепальних ушкоджень, уражень внаслідок хімічних чинників, лазерного та іонізуючого випромінювання тощо;
- ✓ **описано** етапи судово-медичної ідентифікації особи за стоматологічним статусом;
- ✓ **приділено увагу** судово-медико-криміналістичним методам дослідження;
- ✓ **розглянуто** правові аспекти надання медичної допомоги та кримінальної відповідальності медичних працівників за професійно-посадові правопорушення.

Для здобувачів магістерського рівня вищої освіти, лікарів-практиків, стоматологів, судово-медичних експертів та інших фахівців у галузі судово-медичних знань.

 МЕДИЦИНА
WWW.MEDPUBLISH.COM.UA

ISBN 978-617-606-977-7

9 786176 069777 >

Б.В. МИХАЙЛИЧЕНКО
А.М. БІЛЯКОВ
В.В. ФРАНЧУК

СУДОВА СТОМАТОЛОГІЯ

ПІДРУЧНИК

РЕКОМЕНДОВАНО
вченою радою Національного медичного
університету імені О.О. Богомольця як підручник
для здобувачів вищої освіти магістерського рівня
спеціальності 221 «Стоматологія» закладів вищої
медичної освіти

Київ
ВСВ «Медицина»
2024

УДК 340.6
ББК 58я73
М49

*Рекомендовано вченою радою
Національного медичного університету імені О.О. Богомольця
як підручник для здобувачів вищої освіти магістерського рівня
спеціальності 221 «Стоматологія» закладів вищої медичної освіти
(протокол № 5 від 21.12.2023 р.)*

З огляду на швидкий розвиток медичної науки, лікарям-практикам слід проводити незалежну перевірку діагнозів і дозування лікарських засобів та опиратися на власний досвід і знання під час оцінювання та застосування методів діагностики й лікування, результатів експериментів та будь-яких даних. Автори, редактори, видавці та розповсюджувачі не несуть відповідальності за наслідки використання матеріалів, представлених у цій праці. Книга розрахована на фахівців-медиків, майбутніх професіоналів, магістрів, тому усім, хто не має відповідної підготовки, категорично не рекомендується застосовувати будь-яку інформацію, подану в книзі, без консультації з лікарем.

Рецензенти:

О.І. Герасименко, доктор медичних наук, професор кафедри патологічної анатомії, судової медицини та гістології Донецького національного медичного університету МОЗ України;

І.Г. Савка, доктор медичних наук, професор закладу вищої освіти кафедри судової медицини та медичного правознавства Буковинського державного медичного університету

Михайличенко Б.В.

М49 Судова стоматологія : підручник / Б.В. Михайличенко, А.М. Біляков, В.В. Франчук. — К. : ВСВ «Медицина», 2024. — 263 с. : кольор. вкл. — 4 с.
ISBN 978-617-505-977-7

У підручнику викладено судову медицину для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 221 «Стоматологія» ЗВМО з урахуванням стоматологічної профілізації. Матеріал підручника представлено на основі сучасних наукових досягнень та змін чинного законодавства. У ньому узагальнено як значний вітчизняний, так і світовий досвід експертних досліджень об'єктів стоматологічного походження.

Для магістрів, лікарів-практиків, стоматологів, судово-медичних експертів та інших фахівців у галузі судово-медичних знань.

УДК 340.6
ББК 58я73

ISBN 978-617-505-977-7

© Б.В. Михайличенко, А.М. Біляков,
В.В. Франчук, 2024
© ВСВ «Медицина», оформлення, 2024

Авторський колектив	6
Розділ 1. Нарис історичного розвитку судової стоматології (професор Б. Михайличенко)	7
1.1. Становлення та офіційне визнання судової медицини і зуболікування як медичних галузей	7
1.2. Наукове опрацювання судово-стоматологічних питань	10
Розділ 2. Судова стоматологія в системі судово-медичних знань. Предмет судової стоматології (професор Б. Михайличенко)	13
Розділ 3. Процесуальні та організаційні основи судово-медичної експертизи (професор А. Біляков)	17
3.1. Поняття про судового експерта, судово-медичного експерта і спеціаліста в галузі судової медицини, їх відповідальність, обов'язки та права	17
3.2. Роль і місце судово-медичної експертизи в діяльності органів правосуддя та охорони здоров'я	21
3.3. Структура судово-медичної експертної служби	22
3.4. Судово-медична документація	26
3.5. Участь судово-медичного експерта у досудовому слідстві та дізнанні	27
3.6. Участь судово-медичного експерта у судовому розгляді справ	28
Розділ 4. Судово-медична танатологія (професор А. Біляков)	30
4.1. Поняття про танатологію як галузь медичної науки	30
4.2. Ознаки біологічної смерті	33
4.2.1. Ранні абсолютні ознаки смерті	34
4.2.2. Пізні абсолютні ознаки смерті	43
4.3. Післясмертні зміни м'яких тканин ротової порожнини, зубно-щелепного апарату та кісток	49
4.4. Визначення давності настання смерті (танатохронологія)	51
4.5. Класифікація смерті	54
Розділ 5. Особливості організації судово-медичної експертної діяльності (професор А. Біляков)	56
5.1. Загальні відомості про судово-медичну експертизу трупа	56
5.2. Порядок проведення судово-медичної експертизи трупа	57
5.2.1. Зовнішнє дослідження трупа	58
5.2.2. Внутрішнє дослідження трупа	60
5.2.3. Судово-медичне дослідження скелета обличчя (за Ж.Д. Мішенком, 1981)	63
5.2.4. Пошарове дослідження тканин обличчя (за Б.С. Сवादковським та А.Т. Горбушиним, 1975)	64
5.2.5. Вилучення матеріалу для лабораторного дослідження	66
5.3. Особливості судово-медичної експертизи трупів невідомих осіб	68
5.4. Оформлення результатів судово-медичної експертизи трупа	70
Розділ 6. Огляд місця події та трупа на місці події (професор В. Франчук)	72
6.1. Поняття про місце події та порядок його огляду	72
6.2. Дії лікаря під час огляду трупа на місці його виявлення	77
6.3. Правила вилучення речових доказів біологічного походження на місці події	81

Розділ 7. Судово-стоматологічна травматологія (професор А. Біляков)	83
7.1. Загальні поняття судово-стоматологічної травматології.....	83
Класифікація травм	85
7.2. Особливості ушкодження м'яких тканин обличчя	92
7.3. Ушкодження слизової оболонки порожнини рота	94
7.4. Ушкодження кісток черепа та обличчя.....	101
7.5. Ушкодження зубів.....	103
7.6. Ушкодження зубами людини та тварин.....	106
Розділ 8. Судово-медична експертиза ушкоджень гострими предметами (професор А. Біляков).....	106
8.1. Особливості ушкоджень від дії гострих предметів.....	106
8.2. Визначення зажиттєвості та давності нанесення ушкоджень м'яких тканин обличчя і зубів.....	111
8.3. Загальні відомості про причину смерті при механічній травмі	114
Розділ 9. Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень (професор В. Франчук).....	117
9.1. Загальні відомості про вогнепальну зброю.....	117
9.2. Вогнепальні ушкодження від бойової зброї	120
9.3. Вогнепальні ушкодження від мисливської зброї	128
9.4. Ушкодження від пострілів з газової зброї	131
9.5. Лабораторні методи дослідження вогнепальних ушкоджень	132
Розділ 10. Судово-медична експертиза механічної асфіксії (професор А. Біляков)...	134
Розділ 11. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії крайніх температур (професор Б. Михайличенко).....	140
11.1. Ушкодження внаслідок дії високої температури.....	140
11.2. Особливості дії низької температури	144
Розділ 12. Судово-медична експертиза при ураженні іонізуючим випромінюванням (професор Б. Михайличенко)	147
12.1. Загальна дія іонізуючого випромінювання	147
12.2. Особливості проведення судово-медичної експертизи в разі променевої травми	149
12.3. Гостре променеве ураження	151
12.4. Хронічне променеве ураження	156
12.5. Дія малих доз іонізуючого випромінювання	157
Розділ 13. Судово-медична експертиза ушкоджень від лазерного випромінювання (професор Б. Михайличенко)	160
Розділ 14. Судово-медична експертиза ушкодження тканин обличчя та зубів хімічними чинниками (професор Б. Михайличенко)	163
Розділ 15. Судово-медична експертиза потерпілих, звинувачуваних та інших осіб (професор А. Біляков)	166
15.1. Судово-медична експертиза ступеня тяжкості тілесного ушкодження.....	166
15.2. Визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень при травмі зубно-щелепного апарату	173
15.3. Експертиза визначення стану здоров'я.....	175
Розділ 16. Судово-медична ідентифікація особи за стоматологічним статусом (професор Б. Михайличенко)	178
16.1. Впізнання невідомої особи за словесним портретом	178

16.2. Ідентифікація невідомої особи за зубною формулою.....	182
16.3. Встановлення расової належності за будовою зубів	184
16.4. Визначення статевої належності за зубно-щелепним апаратом	185
16.5. Визначення віку за зубами	186
16.6. Ідентифікація невідомої особи за рентгенограмами.....	191
16.7. Ідентифікація особи за рельєфом піднебіння	193
16.8. Ідентифікація особи за протезом.....	197
16.9. Ідентифікація особи за слідами губ.....	200
16.10. Визначення професії за змінами зубів	201
16.11. Судово-медичне встановлення професійних ознак лікаря і техніка, які виготовили зубний протез.....	202
16.12. Використання комп'ютерних програм для ідентифікації особи.....	203
Розділ 17. Судово-медичні засади ідентифікації особи за слідами зубів <i>(професор Б. Михайличенко)</i>	205
17.1. Ідентифікаційні ознаки зубів	205
17.2. Ідентифікація особи за слідами-укусами, які залишені зубами	208
Розділ 18. Судово-медична експертиза речових доказів біологічного походження (професор Б. Михайличенко).....	214
18.1. Загальні положення щодо проведення експертизи.....	214
18.2. Судово-медична експертиза крові.....	215
18.3. Генотипоскопічна експертиза встановлення індивідуальної належності біологічного зразка	220
18.4. Встановлення групової належності об'єктів стоматологічного походження.....	222
18.5. Експертиза слини.....	223
18.6. Судово-цитологічні експертизи об'єктів стоматологічного походження	223
18.7. Судово-медична експертиза волосся.....	225
Розділ 19. Судово-медико-криміналістичні дослідження <i>(професор Б. Михайличенко)</i>	228
19.1. Загальні положення, об'єкти і методи експертиз	228
19.1.1. Вимірювальні методи	229
19.1.2. Фотографічні методи.....	229
19.1.3. Оптичні методи	230
19.1.4. Рентгенологічні методи.....	231
19.2. Дослідження об'єктів у крайніх променях спектра. Люмінесцентне дослідження.....	231
19.3. Визначення металізації та хімічного складу об'єкта дослідження.....	233
19.4. Ідентифікаційні дослідження знарядь травми.....	238
19.5. Ідентифікаційні дослідження за кістковими залишками і кістками черепа.....	240
Розділ 20. Правові аспекти надання медичної допомоги населенню <i>(професор Б. Михайличенко)</i>	246
20.1. Розвиток законодавчих норм, що забезпечують права пацієнта	246
20.2. Законодавче забезпечення прав пацієнтів в Україні	248
20.3. Кримінальна відповідальність медичних працівників за професійно- посадові правопорушення	252
20.4. Захист прав пацієнтів.....	257
20.5. Судово-медична експертиза несприятливих наслідків у стоматологічній практиці	258
Література	262